

biologom, ki so v več kot treh povojnih desetletjih promovirali iz botanike. To svojo dejavnost je razširil tudi na območje nekdanje države; bil je mentor doktorskim kandidatom na drugih jugoslovanskih univerzah, štirje pa so pod njegovim vodstvom promovirali v Ljubljani.

Ko ob ustanovitvi Društva botanikov Slovenije razmišljamo o botanični dejavnosti v naši državi, seveda ne moremo mimo mnogovrstne in dolgoletne ter vsega priznanja vredne dejavnosti našega lavdanda. Naše mlado društvo si šteje v največjo čast, da za svojega prvega častnega člana imenuje botanika prof. dr. Ernesta Mayerja, rednega člana SAZU. Osebnost pa sem vesel, ker sem, njegov učenec, sodelavec na njegovih ekskurzijah in eden od naslednikov, v imenu odbora Društva botanikov Slovenije smel utemeljiti to imenovanje.

Tone WRABER

Lavdacija akademika dr. Alojza Šerclja ob sprejemu med častne člane Botaničnega društva Slovenije

Akademik dr. Alojz Šerclj se je specializiral v širši paleovegetacijski oziroma v ožji paleopalinološki smeri in se povsem posvetil raziskovanju razvoja vegetacije na našem ozemlju v daljnji in bližnji preteklosti, predvsem v kvartarju. Objavil je nad sto publikacij v domačem in tujem znanstvenem tisku. Štejemo ga za enega vodilnih palinologov v jugovzhodnoevropskem prostoru. Njegova velika razgledanost na področju evropske in ameriške palinologije je pogojena s številnimi daljšimi in krajšimi študijskimi obiski pri znanih evropskih in ameriških palinologih, kjer je imel možnost preverjati in potrjevati rezultate svojega dela. Vrhunec svojega znanstvenega dela je dosegel že v sedemdesetih letih. S svojim nadaljnjim delom je le še potrdil svoje mesto v stroki.

Osnova njegovih raziskovanj so palinološke in makropaleobotanične, predvsem karpološke in ksilotomske raziskave kvartarnih sedimentov v Sloveniji in zahodnem delu Balkanskega polotoka. Te raziskave odkrivajo zgodovinski razvoj vegetacije na tem ozemlju. Pri raziskavah je segel tudi v starejše obdobje, v terciar, kolikor so mu to dovoljevale redke najdbe pri nas. Ob teh najdbah je reševal probleme kronologije preiskovanih plasti.

Glavni cilj njegovih raziskovanj je ugotavljanje razvojnih faz kvartarnih flor ter postopnega prehoda vegetacije iz terciarja v kvartar. Raziskave so pokazale, da je imela vsaka anatemna doba v kvartarju svoj tip vegetacije, ki je tako postal stratotip za posamezna obdobja.

Zgodnje Šercljeve palinološke raziskave na Ljubljanskem barju so pokazale, v nasprotju z do tedaj veljavnim Firbasovim mnenjem, da je bil postglacialni razvoj vegetacije v našem prostoru tak kot v Srednji Evropi, le da so pri nas gozdne faze nastopile znatno prej kot v krajih severno od Alp.

Druga pomembna Šercljeva ugotovitev je bila, da sta se pri nas zamenjali gozdni fazi leske in mešanega hrastovega gozda, tako da je t.i. *Quercetum mixtum* dosegel višek pred leskovo fazo.

Na pelodnih diagramih je zasledoval gozdne faze, ki so si sledile v sekularnem zaporedju. Vse te gozdne faze so navzoče tudi danes v recentni vegetaciji. Ob raziskovanju se mu je vedno bolj jasno kazalo, da današnje nižje, inicialne stopnje ne morejo biti relikti, ki naj bi ostali na določeni stopnji razvoja od konca pleistocena do današnjega časa; enako naj bi veljalo tudi za vse mlajše vmesne faze. Bolj logično se mu zdi, da je treba vse te različne združbe obravnavati kot različne razvojne stopnje v regresivnem ali progresivnem sukcesijskem procesu.

Do dinamične interpretacije razvoja vegetacije je prišel Šerclj na podlagi primerjave mozaika recentne vegetacije s palinološko ugotovljenimi, v strogem zaporedju si sledečimi sukcesijskimi stopnjami. Ugotovil je tudi, da so v bistvu vse druge oblike vegetacije le sekundarni prehodni stadiji v progresivnem ali regresivnem faznem razvoju po zaporedju, kot ga odkriva paleopalinologija. Po tem tolmačenju torej ne bi bilo t.i. stabilnih formacij, marveč so vse faze v dinamičnem pretoku v zaporednih ciklih, analogno primarnemu razvojnemu nizu. Tudi t.i. vegetacijski klimaks pri tem ne bi bil izvzet in predstavlja le razvojni vrh, ki se na istem rastišču vedno znova reciklira preko sosednjih faz, dokler ni motečih posegov človeka ali živali.

Pomembna so Šercljeva raziskovanja mlajših postglacialnih plasti in gozdnega humusa, ki so omogočila fitocenologom vpogled v razvoj gozdov v preteklosti. Vse to omogoča razumevanje sedanjega stanja gozdnih fitocenoz in razmišljanje o posegih v prihodnosti. Pri teh raziskavah je poudarjal, da vegetacija in s tem tudi gozdovi niso odvisni zgolj od podnebja in tal, temveč so bili v postglacialu podvrženi večinoma negativnim antropozoogenim vplivom, kar se odraža v pelodnih diagramih. Ob tem je treba poudariti, da Šercljeva razvojna interpretacija gozdne vegetacije pridobiva vse več privržencev predvsem med tujimi strokovnjaki.

Šerclj se posveča tudi raziskavam neposredne povezave med paleoetnobotaniko in arheologijo, ki skupaj odkrivata posledice človekovega delovanja na vegetacijskem in kulturološkem področju. S pelodnimi profili je na arheoloških najdiščih prikazal podobo okolja, v katerem je živel tedanji človek.

V zadnjem času se s skupino sodelavcev ukvarja s taksonomskimi problemi smreke na podlagi pelodnih analiz in primerjave izoblikovanosti storževih lusk. Tako na primer ugotavlja, da raste pri nas poleg navadne tudi sibirski smreka.

Kot cenjen strokovnjak za paleopalinologijo je imel številna predavanja doma in v tujini. Šerclj je član vrste domačih in mednarodnih strokovnih društev in organizacij, član uredniških odborov tujih znanstvenih revij itd. Svojo delavnost je pokazal tudi s številnimi ocenami, poljudnoznanstvenimi članki, strokovnimi ekspertizami, prevajanjem tujih strokovnih in poljudnoznanstvenih knjig ipd. Pedagoško se je udejstvoval kot pogodbeni izredni profesor na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo ljubljanske univerze. Za rezultate svojega raziskovalnega dela je leta 1965 prejel nagrado Sklada Borisa Kidriča in bil večkrat predlagan za državno nagrado. V letu 2000 je postal ambasador znanosti.

Kljub izredni znanstveni višini je ostal Alojz Šercelj skromen, včasih nerazumljen in ob nagradah prezrt. Naj bo današnja lavdacija skromna oddolžitev za njegovo delo. Čestitamo!

Mitja ZUPANČIČ

OB 50-LETNICI Biološkega inštituta Jovana Hadžija ZRC SAZU

V zadnjih letih je že nekaj inštitutov Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU praznovalo častitljive obletnice obstoja, lani 21. marca 2000, pa se jim je s petdesetletnico uspešnega delovanja pridružil tudi Biološki inštitut Jovana Hadžija.

Inštitut nosi ime po akademiku prof. dr. Jovanu Hadžiju, ki je bil ustanovitelj in prvi upravnik Biološkega inštituta. Raziskoval je različne skupine živali in je s svojimi pogledi na razvoj živih bitij, ki jih je objavil v delih Turbelarijska teorija knidarijev in Evolucija metazojev, vzbudil velik odmev tudi v znanstvenih krogih v tujini.

Inštitut se je od skromnih začetkov v 50 letih razvil v eno izmed vodilnih institucij za raziskave živega sveta na Slovenskem, kjer danes dela 20 raziskovalcev. Usmerjen je predvsem v raziskavo biološke raznolikosti kopenskih ekosistemov, predvsem flore praprotnic in cvetnic, vegetacije in nekaterih živalskih skupin. Program je naravnian na terensko in laboratorijsko delo, k analizam in sintezam gradiva, ki ga sistematično zbiramo in evidentiramo na območju Slovenije in sosednjih dežel. Program dela lahko razdelimo v pet skupin: floristično, algološko, geobotanično in vegetacijsko, paleovegetacijsko ter zoološko.

Floristične in taksonomske raziskave obsegajo raziskovanje rastlinskih vrst, predvsem praprotnic in cvetnic, njihovo pojavljanje, razširjenost in njihovo vrstno različnost. V tej skupini sta delovala akad. prof. dr. Ernest Mayer in dr. Darinka Trpin. Danes skupino vodi dr. Branko Vrešč.

V okviru algoloških raziskav je dr. Ivka Munda preučevala predvsem ekologijo in kemizem morskih alg ter problem onesnaženosti teh habitatov.

V skupini geobotaničnih in vegetacijskih raziskav obdelujemo rastlinstvo Slovenije, in sicer gozdno, travniško, ruderalno, plevelno, alpinsko, vodno, obvodno ter vegetacijo gozdnih robov. Z raziskavami vegetacije je na inštitutu začel izredni član SAZU prof. dr. Maks Wraber, nato so mu sledili še izredni član SAZU dr. Mitja Zupančič, dr. Ivo Puncer. Prof. dr. Vlado Tregubov, dr. Lojze Marinček, prof. dr. Marko Accetto, dr. Igor Dakskobler, ki vodi tudi regijsko raziskovalno postajo v Tolminu in dr. Andraž Čarni.

Paleovegetacijske raziskave, ki obravnavajo razvoj vegetacije, predvsem v času po zadnjih poledenitvah je začel akademik dr. Alojz Šercelj, ki danes raziskuje skupaj z dr. Metko Culiberg.

Zoološke raziskave je začel že omenjeni akademik prof. dr. Jovan Hadži, ki se mu je